

[Emanuel Lévinas a jeho polemika s učením o participaci]
Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1980](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1980](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 6. 1980
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 6. 1980

[Emanuel Lévinas a jeho polemika s učením o participaci]

800609-2

Chtěl bych tady upozornit na jednu stránku filosofie Emanuela Lévinase, o němž jsem se zmiňoval minule. Čtu teď knihu Stephana Strassera o Lévinasovi, kterou jsem nedávno dostal, a musím přiznat, že mi je Lévinasovo myšlení stále sympatičtější, i když některé jeho formulace mají na mé gusto příliš velkou zálibu v extrémních polohách. Lévinas zcela odmítá staré učení o participaci. Znáte to: jsoucno jest, protože participuje na bytí; je červené, protože participuje na červení; je rozlehlé, protože participuje na prostoru (či rozlehlosti); atd. Lévinas polemizuje s konceptem participace jak v podobě učení o mystické účasti já na božství, tak zejména v podobě známého ontologického systému aristotelsko-tomistického ražení. Lévinas odůvodňuje své odmítnutí poukazem na nalézání pravdy. Kdyby mělo bytí našeho já účast na bytí vůbec, nemuselo by se vůbec dotazovat po pravdě a hledat pravdu. Pak by tu bylo jen bytí a nebyla tu pravda. Jestliže se však já musí vrhat do dobrodružství hledání pravdy a když na sebe musí vzít riziko selhání, neúspěchu, omylu, iluze, dokazuje to, že z podstaty věci není v jednotě s tím, co má být poznáno. Právě naopak: je od něho odděleno. Hledání pravdy předpokládá exterioritu. Proto také nemůže já, které usiluje o nahlédnutí, jednoduše spočívat v sobě, ale musí na sebe vzít námahu zápasu o pravdu. Jenom proto, že niterný život našeho já je odloučeností od bytí a neúčastí na něm, existují pro já možnosti omylu nebo pravdy. (Strasser, 1878, str. 40. Název knihy: *Jenseits von Sein und Zeit.*)

Lévinas má nepochybně pravdu, když zdůrazňuje exterioritu jako předpoklad a podmínku každého poznání (poznávání). Ale nepřiměřená se mi zdá jeho absolutizace oné oddělenosti, kterou Lévinas nepředpokládá jenom ve vztahu člověka k Bohu (ostatně i to se mi zdá chybné, považoval jsem i Barthův důraz za upřílišený), ale i ve vztahu člověka k člověku. Myslím, že naším cílům daleko lépe poslouží koncept Kierkegaardův, kterým jsme se jeden večer zabývali, kde se ona oddělenost, odloučenost, odvrácenost subjektu od ustavujícího k sobě samému považuje za nemoc k smrti, ale za nemoc nezbytnou, již musí každý subjekt projít, má-li naplnit své poslání. – Ostatně se tu otvírá obrovský problém, který je nesnadno řešit a který my v současné chvíli vůbec nemůžeme řešit, protože máme jen příliš nedostatečně vypracovaný aparát. Ale takový Teilhard de Chardin se otázkou možnosti originální plurality jsoucen intenzivně zabýval ve svých raných spisech, a je zajímavé i poučné, jak se pokoušel rozmanité rozpory překonat. Musíme si tento problém zapamatovat a vrátit se k němu v příhodnou dobu. – Řekl bych, že myšlenka účasti nevylučuje nutně nějakou cézuru, která může být reálná, ale druhotná, nikoli tedy původní, a eventuálně také nikoli konečná, definitivní.

(krouž. blok, č. 80-043; Praha, 800609-2.)

800609